

Innst. S. nr. 141

(2005-2006)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Dokument nr. 8:41 (2005-2006)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Åse M. Schmidt om å innføre fritt skolevalg for alle elever i videregående skole

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige forslag for å sikre alle elever i videregående skole rett til fritt skolevalg uavhengig av bosted, innen høsten 2006."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Freddy de Ruiter, Anniken Huitfeldt, Gerd Janne Kristoffersen, Anna Ljunggren og Torfinn Opheim, fra Fremskrittspartiet, Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Åse M. Schmidt, fra Høyre, lederen Ine Marie Eriksen og Gunnar Gundersen, fra Sosialistisk Venstreparti, Lena Jensen og Rolf Reikvam, fra Kristelig Folkeparti, Ola T. Lånke, fra Senterpartiet, Inger S. Enger, og fra Venstre, Odd Einar Dørum, viser til at retten til videregående opplæring er hjemlet i opplæringsloven. I henhold til lovens § 13-3 har fylkeskommunen plikt til å gi alle som er bosatt i fylket et tilbud om videregående opplæring. Ungdom som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring, har etter loven rett til inntak på ett av tre alternative utdanningsprogram på vide-

regående skole trinn 1, og til to års videregående utdanning innenfor utdanningsprogrammet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at det er den enkelte fylkeskommune som ansvarlig opplæringsmyndighet og skoleeier, som organiserer, planlegger og dimensjonerer de ulike opplæringstilbudene. Dette gjelder også reglene for inntak. Flertallet vil understreke at fylkeskommunene har full frihet til å innføre karakterbasert inntak dersom det anses som et egnet virkemiddel for organiseringen av opplæringstilbudet.

Flertallet viser til forslaget, der forslagsstillerne framholder rettferdighetsaspektet som argument for å pålegge fylkeskommunene en lik praksis ved inntak. Flertallet vil imidlertid påpeke at det å pålegge alle fylkeskommuner å innføre såkalt fritt skolevalg vil kunne medføre uheldige konsekvenser. Geografi, skolestruktur og organisering av skoleskyss er faktorer som påvirker den enkelte fylkeskommunes mulighet til å imøtekomme den enkelte elevs primære skoleønske. Dersom kun elevenes karakterer skal være utslagsgivende ved konkurranse om elevplasser, vil det kunne føre til at enkelte elever blir påført ulemper som lengre skolevei, tvinges til å flytte på hybel osv. Enkelte elever vil i en slik situasjon tvinges til å velge et annet tilbud enn de primært ønsker. For disse elevene vil derfor ikke fritt skolevalg være en realitet. Flertallet er også bekymret for at et karakterbasert inntakssystem vil kunne resultere i en uheldig segregering.

Flertallet mener det på denne bakgrunn ikke er formålstjenlig å lovfeste en praksis med såkalt fritt skolevalg. Beslutningen om inntaksregler bør, etter flertallets oppfatning, fortsatt være et fylkeskommunalt anliggende som naturlig følger av fylkeskommunens ansvar som skoleeier og opplæringsmyndighet.

Flertallet råder på denne bakgrunn Stortinget til å avvise forslaget i dokumentet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at retten til fritt skolevalg i videregående skole må lovfestes. Retten til å velge skole vil etter disse medlemmers mening føre til øket motivasjon, og det er sannsynlig at elevens prestasjoner og progresjon bedres når de vet at egen innsats har stor betydning for hvilken skole de kommer inn på.

Disse medlemmer legger også vekt på at fritt skolevalg vil kunne bidra til å motvirke utvikling av sosial segregering etter bosted. Opptak som i hovedsak legger vekt på bosted hindrer sosial mobilitet, mens fritt skolevalg gjør det mulig for elever - uansett sosial bakgrunn - å komme inn på sin mest ønskede skole. Disse medlemmer finner det paradoksalt at opptak etter geografisk område i hovedsak reduserer mulighetene for de elever som ikke har økonomisk evne til å benytte seg av alternative skoletilbud.

Disse medlemmer mener at fritt skolevalg i videregående skole først og fremst er relatert til politisk vilje. Det er ikke dokumentert avgjørende forskjeller mellom fylker og distrikter når det gjelder muligheter og begrensninger ved innføring av fritt skolevalg. Den forskjellen som har utviklet seg i de forskjellige fylker når det gjelder inntak til videregående opplæring, reiser også prinsipielle spørsmål knyttet til elevens like muligheter og rettigheter uavhengig av bosted.

Disse medlemmer viser til at forslaget er i samsvar med disse partiers prinsipielle syn på lovfestet rett til fritt skolevalg i videregående opplæring. Disse medlemmer vil imidlertid understreke at den praktiske utforming av en rett til fritt skolevalg kan ha flere former. Man kan f.eks. ha fritt skolevalg innenfor det enkelte fylke eller fritt skolevalg på tvers av fylkesgrenser. Dette betyr at de økonomiske og administrative konsekvenser ved forskjellige løsninger må utredes nøye.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er viktig at elever har visse grunnleggende rettigheter uansett hvor i landet de bor. I dag har alle elever rett til opplæring på videregående skole, men mange elever er fratatt muligheten til å velge hvor de ønsker å ta denne utdanningen. Forvaltningsmessig er det fylkeskommunene som har ansvaret for videregående opplæring. Rettighetene den enkelte har til undervisning og omfanget av denne blir imidlertid styrt av nasjonalt lov- og regelverk. Etter disse medlemmers syn er retten til valgfrihet i norsk skole en grunnleggende verdi som den enkelte elev bør sikres gjennom et nasjonalt regelverk.

Enkelte har forsøkt å omtale fritt skolevalg som "karakterbasert opptak". Karakterbasert opptak skjer i dag også ved oversøkning til utdanningsprogram i videregående opplæring. Det er imidlertid ingen seriøse utdanningspolitiske aktører som har tatt til orde for å endre denne ordningen. Imidlertid forsøker enkelte miljø å fremstille fritt skolevalg som noe eksklude-

rende for elever med svake karakterer. Det er i beste fall en talemåte, som skjuler forslagets intensjon og viktighet.

Disse medlemmer mener det er verdt å merke seg at flertallet i sine merknader gir inntrykk av at det frie skolevalget skulle medføre at færre elever får oppfylt sitt ønske om valg av skole. Flertallet mener at elever med for dårlige karakterer til å få oppfylt sitt førstevalg av skole således ikke har noe reell frihet i valg av skole. Dette er imidlertid nøyaktig samme situasjon som oppstår ved elevens valg av utdanningsprogram.

Valg av utdanningsprogram og valg av skole henger nøye sammen. En undersøkelse foretatt av Vestfold fylkeskommune i 2003 viser at 85 pst. av elevene fikk innfridd sitt førstevalg på kurs- og skoleønske til grunnkurs. Hvis en sammenligner dette opp mot de som bare fikk innfridd kursønske, uavhengig av valg av skole, er tallet 89 pst. Det viser at 89 pst. av søkerne får innfridd sitt ønske om kursvalg på det som den gang var grunnkurs, og at det derved kun er 4 pst. av disse søkerne som ikke fikk innfridd sin primære kombinasjon av kurs og skoleønske. Tilsvarende tall for VK 1 var at 89 pst. fikk innfridd sitt førsteønske om kombinasjon av kursvalg og skole, mens 92 pst. fikk innfridd sitt førstevalg på kurs. Differansen her er altså nede i 3 pst. Etter disse medlemmers syn viser dette at bekymringen flertallet gir uttrykk for i stor grad er grunnløs.

Komiteens medlemmer fra Høyre står fast på at finansieringsansvaret for videregående opplæring ligger hos fylkeskommunene, også etter eventuelt lovfestet fritt skolevalg.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det i dag er fylkeskommunen som avgjør reglene for inntak. Disse medlemmer mener at fylkeskommunen som skoleeier er den som fortsatt bør avgjøre dette.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at geografiske forskjeller, ulik skolestruktur og behov for skoleskyss i de ulike fylkene tilsier at det ikke vil være formålstjenlig med lovendringer som innebærer at skoleeier fratas rett til å vedta egen inntaksordning.

Komiteens medlem fra Venstre vil påpeke at dette medlem støtter prinsippet om fritt skolevalg. Prinsippet innebærer både en rett til å få plass på den geografisk nærmeste skolen, men også rett til å velge skole uavhengig av geografi, så fremt skolen har kapasitet til det. Skoleeier må derfor begrunne hvorfor slike valg eventuelt ikke kan imøtekommes. Dette medlem vil bemerke at rett til å velge skole ikke nødvendigvis innebærer rett til å bytte i løpet av skoleåret eller automatiske rett til fri skoleskyss når annen skole enn den nærmeste velges. Dette medlem er skeptisk til en lovfesting av denne retten, med den begrunnelse at dette vil kunne svekke det lokale selvstyret.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige forslag for å sikre alle elever i videregående skole rett til fritt skolevalg uavhengig av bosted, innen høsten 2006.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument nr. 8:41 (2005-2006) - forslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Åse M. Schmidt om å innføre fritt skolevalg for alle elever i videregående skole - avvises.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 9. mai 2006

Ine Marie Eriksen
leder

Inger S. Enger
ordfører

